

AMIT A SZINLAPOK MESÉLNEK...

Mit olvashatunk a pesti plakátok soraiban és sorai közt?

A polgár rendszerint csak egy pillantást vet a szinlapra. Mit játszanak? Kik játszanak? Ha nem tudná, megnézi azt is, hogy mikor kezdődik az előadás. De aligha méltatja figyelmre, hogy az idők során hogyan változtak meg ezek a szinlapok, mikor cseréltek színt, mikor formát, mikor változott meg lényeges tartalmuk és aligha gondolkodott el azon, hogy a változásoknak mi az — nemcsak tipográfiai, hanem ennél sokkal komolyabb jelentőségű — oka. Pedig sokszor érdekes tanulságokra vezet ez a

„szinlap-tudomány“.

A hirdetőoszlopon tarka színekben állnak egymás mellett a szinlapok. Csak egy pillantás kell hozzá és már messziről felismerjük, hogy melyik színház előadásait hirdetik. Majd minden színház különleges színben és különleges betűkkel nyomtatja a plakátjait. De ki emlékszik már arra, hogy ez nem mindig volt így és ki tartja számon, hogy ezeket a karakterisztikusnak hitt színeket egyik-másik csak nemrégiben vette fel.

Nem is olyan régen csak fehér és barna szinlapok voltak Fehér volt az Operáé és a Nemzetié. Egyszerű, puritán kiállításuk voltak, nem volt rajtuk egy hangosabb folt, fehér papíron fekete betű. És aztán mellette

Előleg nélkül ujévig rádió

vásárolhat részlete
márkás készülékek.

Dénes Testvérek RT.

Budapest, VI., Peréz-körút 28. Telefon: 135-78.

Az ország legnagyobb rádió-szaküzlete.

ugyanilyen monoton fekete nyomással, barna alapon fekete betűkkel: a Népszínház műsora.

Ma már az állami színházak is kénytelenek résztvenni a hangos reklám-versenyben. A fekete-fehér zavartalan harmóniáját nem ritkán élénk piros szín bontja meg. És ami elképzelhetetlen volt az állami színházak műsorain — és ami elképzelhetetlen ma is, például a Comédie Française szinlapjain — a piros betűk keresztben futják át a fekete betűket és kiabáló hangossággal hirdetik egy-egy darab jubileumát, vagy premierjét.

És ezzel a jubileummal furcsán állunk. Nem ritka egy-egy századik előadás az Operában, vagy a Nemzeti Színházban. És mellettük szerénykedik némelyik magánszínház, néha egy-egy ötvenedik előadással. Igen ám, mert a Nemzeti Színház elfelejti feltüntetni, hogy műsordarabja a száz előadást — száz év alatt érte el.

Talán huszonöt évvel ezelőtt, új színek vegyültek a szinlapok egyhangúságába. Megjelent a Király Színház világos citromsárga plakátja. Egy budai nyomda készítette és nem érdeketlen megemlíteni, hogy még ma is ugyanaz a kis budai nyomda állítja elő, akár az első példányt.

Nem sokkal később választotta állandó színeit a Fehér papírt piros betűkkel a Víg-színház. Egyebekben azonban szerényebb volt mint akármelyik más színház Jubileumait nem tüntette és nem tünteti fel külön keresztnyomással, harsogó pirossal, csupán kis számot tesz a darab címe fölé, amit szerény fekete babérkoszorúba foglal.

Ami a jubileumokat illeti, ebben is sokat változott a helyzet. A Nemzeti Színház és a Népszínház minden egyes napon konzervenszen feltüntette, hogy hányadszor játsszák az illető darabot. A jubileumot sem kellett külön hirdetni, kiki számontarhatta és megállapíthatta mindennap, hogy hányadszor kerül színre valamelyik színmű. Erről a szokásról most már végképen letettek. Ez teszi lehetővé különben

az előadásoknak önkényes megszámozását.

Nyílt titok, hogy olykor nyolcvanadik elő-

adásra rendeznek századik jubileumot, vagy husz előadásra huszonötöt. A darab számára jó reklám, ha sokszor került már színre és az előadások számát néha egy kis kegyes csalással így igyekeznek jóelőre úgy feltüntetni.

Egyébként a Nemzeti Színháznak még az a szokása is volt, hogy azt is napról napra feltüntette, hogy a színháznak megnyitása óta hányadik előadása valamelyik színházi este. „3571-ik előadás“. Nem tudni, hogy ez kit érdekel, de hogy a pontos és gondos ellenőrzést könnyítette meg, az kétségtelen.

Csakhamar a Magyar Színház jellegzetes téglaszínű plakátja csatlakozott a többihez. Újítást jelentett ez a Király Színházéval egyetemben azért is, mert a színház neve mellett rajzban a színházépület kontúrjait is feltüntette.

Csaknem minden színház feltüntette igazgatójának nevét. Ez szép lassan elmaradt és oka nagyon érthető. A rossz nyelvek azt mondanák, hogy ma már

csak kevés színháznak van oka büszkélkedni igazgatójának nevével,

a valóság pedig az, hogy oly gyakran változnak az igazgatók és amióta ugyanez a „tökös csoportok“ bérlik a színházakat, oly sokan is vannak, hogy nem lenne célszerű némelyik színháznál akár hónapról-hónapra közhírré tenni az igazgatóváltozást.

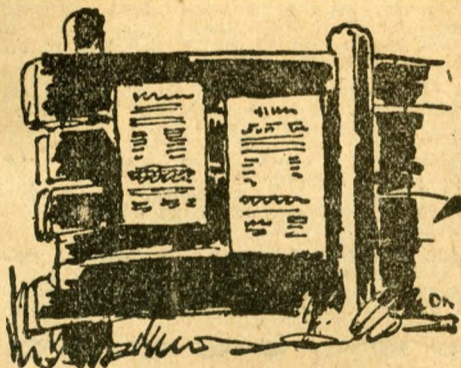
De szokás volt az alapító nevét is feltüntetni. Valahogyan ez is lekerült a szinlapokról. Hogy mi okból, nem tudni. Talán azért, mert

alig van színház, amely megmaradt volna alapításkori tradíciójával.

Valóságos forradalmat jelentett a színházi plakáttechnikában a Belvárosi Színház. Eddig valamennyi színház a legegyszerűbb kivitelben és legfeljebb csak színekben mutatván némi változatosságot, jelentette be napnap után esti műsorát és annak szereplőit. A Belvárosi Színház volt az első, amely

művészies kivitelű plakátot

ragasztott a többi közé. Betűi már nem voltak egyszerű nyomtatott sablonbetűk, hanem iparművészeti munka volt az egész plakát, harmonikus, színes kivitelű. Fehér alapon zöld szegéllyel jelent meg az akkor még kabaré formájában működő Belvárosi Színház első szinlapja. És nem akad követője ebben a merésznek látszó újításban egészen addig, ameddig az Unio öt színháza fokozott, valósággal nevének megfelelő amerikai tempójú propagandát nem kezdett. Az Unio igazga-

tósága honosította meg azt is, hogy egyes színészek fényképeit közölje a szinlapokon.

Külföldi szemlélő talán azt hihetné, hogy Budapesten a kabaréelőadások jelentik a legnagyobb fontosságot a színelőadások közül, mert ezeknek plakátjai legalábbis kétszer akkorák, mint a többi plakát. Külföldön éppen ellenkezőleg: csak a mi közönséges plakátjaink negyedrészt kitevő nyolcadrészt-plakátok hirdetik a kabarék műsorát. Sok városban, így Berlinben, valamennyi színház

egyforma, ugyancsak nyolcadrészt műsorokon hirdet és a napi plakátoktól teljesen független egy-egy darab esetleges propagandája. Amit talán tudatosan kevesen figyeltek meg: a kabaréplakátok színe minden hónapban más és más, nyilván, hogy ezzel is felhívják a közönség figyelmét arra, hogy új műsort játszanak.

Egészen különálló formátumban jelenik meg nyaranta a Budai Szinkör plakátja, amely ugyancsak dupla akkora, mint a többi színházé, de nem hosszúságban, mint a kabaré-plakátok, hanem szélességben. Ennek történelmi multja van, Krecsányi Kálmán honosította meg ezt a plakátformát, amely egyébként vidéken divatos.

Régebben minden színház külön nagyformátumu falragaszokon hirdette premierjeit, jóval a bemutatató előtt. Ez teljesen kiment a divatból.

Bizonyára a takarékoság

vezette erre a színházakat. Csak a Víg-színház ad ki egyik-másik premierje előtt még

ilyen premier-falragaszokat. Egyébként az a régi szokás is megszűnt, ugyancsak takarékosági okokból, hogy a színházak nap-nap után ragasszanak ki plakátokat. Most minden színház, beleértve az államiakat is,

legfeljebb hetenként egyszer ad ki szinlapot

és apró nyomással, koncentrált tartalommal, így ad hirt az egész heti műsorról.

A kisebb terjedelmű plakátokon szokatlannul sok helyet foglal el a szerzők felsorolása. Régebben egy darabnak egy szerzője volt és legfeljebb külföldi daraboknál fordult elő, hogy az átdolgozó nevét, az operettknél, a versíró és zeneszerző nevét is feltüntessék. Legutóbb a Király Színház játszott egy operettet, amelyet egy régi bohózatból alakítottak át és ezen rajta állt: annak a két írónak neve, akik az eredeti bohózatot írták, ott szerepelt az a szerző, aki operetté dolgozta át, a magyar átdolgozó, a versíró, a zene három komponistája és a betétszámok két magyar szerzője, szóval

összesen tíz név,

érthető tehát, hogy egész fekete tömegek sorakoznak egy-egy darab címe alatt.

Elmaradt végképen az „ur“ és „urhölgy“ megnevezés a színészek neve mellől, sőt a helyhiány legutóbb a Nemzeti Színházat és Operát arra kényszerítette, hogy egyes szín-

BAROSS

kávéház külön termeiben (József-körút 45.) naponta délután és este

TÁNC

3 órai tea.

Meleg és hideg konyha.

szek keresztnevét is elhagyja, ami régebben egyenesen sértés-számba ment.

A Nemzeti Színház szinlapján valamikor állandó rovata volt azoknak, akik gyengélkedtek vagy szabadságon voltak. Ez is megszűnt, holott a személyi kultusz azóta bizonyára csak növekedett. Egyébként ennek a személyi kultusznak éles nyomait mutatja, hogy

egy-egy primadonna fellépése nyolctizszer akkora betűkkel áll a szinlapon, mint a darab címe,

a szerző nevét nem is említve, akit egészen elmosódó sorok tüntetnek csak fel eldugott helyen.

A plakátok feltűnő abuzusát mutatják annak, hogy felsorolják azokat, akiknek „felléptével“ kerül színre a darab. Amikor ez a szokás meghonosodott, rendszerint csak a vendégeket emelték így ki a többi szereplők közül. Ez a szokás odáig fejlődött, hogy most már nemcsak a vendégeket, hanem a színház összes előkelő tagjait külön harsogó betűk hirdetik a plakát élén. Képzhető — és erről sok választottbírói tárgyalás jegyzőkönyve is tanuskodik — hogy mennyit harc folyik az előkelőség e klasszifikációjáért. Vannak színészek, akik

szerződésben kötik ki, hogy nevüket külön kiemelve kell publikálni a plakáton.

Egyébként ez is már értékét veszítette, csak úgy, mint a színházzal kapcsolatos legtöbb szokás és jelző, mert például a kabarék minden egyes apró jelenet fölött feltűnően hirdetik, hogy milyen — sokszor második- és harmadrendű — színészek „felléptével“ játszzák.

Az idők folyamán nagy eltolódás észlelhető az előadások kezdete körül. Nagyon régen a Nemzeti Színház délután hat órakor kezdte előadását. Az Opera hétkor, és a Vár-színház, amely akkor virágjában állott és amelyben a Nemzeti és Opera társulata szokott volt vendégszerepelni, olykor még fél hatkor, tehát világosan. Ma már a hosszú operák kezdete is legkorábban fél hét, de gyakrabban hét óra és az Opera kezdete általában nyolcra toldódott. Hosszu éveken keresztül kezdtek fél nyolc órakor a magánszínházak. A Víg-színház kezdeményezte a nyolc órai kezdetet, amelyet minden magánszínház átvett, az Új Színház kivételével, amely fél kilenckor kezdte az előadást, nem szólva a kabarékról, amelyek kilenc órakor kezdődnek.

Érthetetlen okokból csak egy színház tünteti fel, hogy egy-egy előadásának mikor lesz vége,

holott a közönséget ez kétségtelenül érdekelné és egyik színháznak sem volna nehezebb az előadás végét megállapítani, mint a Nemzeti Színháznak.

Tizenöt-husz sort tesz ki minden szinlapon azoknak az elárúsítóhelyeknek, trafikoknak, jegyirodáknak és más intézményeknek felsorolása, ahol színházjegyeket lehet vásárolni. Harmincöt év előtt csak egy jegyiroda működik a fővárosban, egy ma is létező koncertrendező és kottakiadó cég.

A pénztár nem is olyan régen, 9—1-ig és 4—6-ig volt nyitva. Nincs színház, amelynek fel ne tüntetné, hogy azzal is szolgálni igyekszik a közönség kényelmét, hogy pénztárát permanensen, reggeltől estig nyitva tartja. Többek között ez is oka, hogy a színházak régi képéből hiányoznak a sorban álló embertömegek a pénztáráblakok előtt. Az elővételt díj legtöbb helyen megszűnt és ezt is hirdetik a plakátok.

Amikor az Unio fennállt, mindegyik színház falragaszának egyik sarkában röviden ott állt a másik négy színház programja is, annak feltüntetésével, hogy mind az öt színház árulja egymás jegyeit.

A jubileum feltüntetése nagy reklámlehetőségeknek tünik a színházigazgatók előtt, mert nagyobb fontosságot tulajdonítanak, hogy azt közöljék, hányadszor kerül valamelyik darab színre, mint például annak, hogy ki írta és ki játszik benne.

Keresztben és hosszában színes sávok, felkiáltójelek jeleznek egy huszonötödik vagy ötvenedik előadást,

— mint már megtudtuk, sokszor némi tudatos tévedéssel.

Feld Matyi honosította meg még a háboru előtt, hogy nagy önbizalommal előre hirdessen egy csomó jubileumot. Az „Ártatlan Zsuzsi“ című darab szinlapján már a premier előtt ott állt, hogy huszonötödik, ötvenedik, századik és kétszázadik előadás mikor lesz. Erre a merészségre ma már kevés színház

BETHLENTÉRI SZINPAD

Telefon 443-78 — Karácsonyi előadások: délután 3 és este 9 órakor

A drótostót

Minden délután 3 órakor Meseszínház gyermekelőadása

Karácsonyi műsor!

A SZŐKE VÁLÓOK

Ufa-vigjáték

Főszereplők: Lien Deyers, Johannes Riemann és Paul Hörbiger

CORVIN

Premier karácsony első ünnepén, pénteken

CAPITOL

PAPAGÁJ

karácsonyi nagy ÜNNEPI MŰSORA Budapest látványossága!

Péntek, szombat, vasárnap

5-től 8-ig ténccal egybekötött műsorok

TEA-DÉLUTÁNOK

Belépődíj nincs!

Szilveszteri asztalrendelések telefonja: 42-1-67

MEGTÉRŐL BŐVEN A FÁRADSÁGA,

na hozzám leliön, mert nihetellenő!

MAGAS ÁRAKAT FIZETEK

ZALOGCÉDULAKÉRT, BRILLIANS, ARANY
ÉS EZÜSTÉRT

Espár, Klauzál-u. 33. L.

Tel. 404-08.

kapható, bár éppen most ott látjuk a *Belvárosi Színház* plakátján, hogy előre feltüntetik a jubiláris előadások dátumát, — igaz, hogy szerényebben, mint a háboru előtti boldog időkben Feld mester a ligetben.

A régi szinlapok külön feltüntették, hogy a szünet mennyi ideig tart. „Az első felvonás után nagyobb szünet.” Vagy: „A második felvonás után harminc perc szünet”

Ki merné a mai ideges világban előre tudtára adni a közönségnek, hogy átlagban egy órát lesz kénytelen a felvonások megkezdésére várakozni!

Amlóta ismét divatba jöttek a több képből álló darabok, a régi szokásokkal ellentétben, éppen azt szokta feltüntetni a szinpad, hogy: „A második és harmadik kép között nincs szünet”. A kor,

**a publikum idegzetének, temperamen-
tumának változása mutatkozik ebben
a különbségben.**

A *Paristfal* felvonásai közt egy óral szünet is van. Magánszínháznál ez csak egyszer fordult elő, a vigszínházi *Különös közjáték* előadásokon.

Amikor még nem takarékoskodtak a papírral, külön plakátot nyomtak egy egy nemzeti ünnepre és nagyobb alkalomra és nemzetiszinü kerettel látták el azokat. Nem volt március tizenötödike, amelyen külön „Ünnepi nyitány”, vagy egyéb attrakció ünnepi felleptét ne hirdette volna a szinlap. Hogy ez ma elmarad, ennek oka már nem a papirhiányban rejlik, hanem abban, hogy a prózai színházaknak nem áll módjukban zenekart tartani és az ünnepi nyitány kedvéért nem is hajlandók szerződtetni. Egyébként az állami színházakon kívül rendszerint csak a Vigszínház szokott egy-egy szavalattal áldozni a régi tradícióknak.

Ha erősen böngésszük a szinlapokat, még egy változást vehetünk észre. Mindegyiknek sarkában ott áll a

„felelős kiadó”

neve. Ez rendszerint a színház titkára. A felelős kiadó intézményét az új sajtótörvény honosította meg, mert végre is a színházi plakát is *falragasz*, amelyért valakinek sajtójogi felelősséggel kell tartoznia...

Ezt mesélik a szinlapok: csaknem mindent, ami a színházakkal az utóbbi években történt, csaknem valamennyi gondját, divatját a budapesti színházaknak.